

Meld. St. 15 (2017-2018) Leve hele livet – en kvalitetsreform for eldre

Høringsnotat fra Norsk Fysioterapeutforbund, september 2018

Norsk Fysioterapeutforbund mener det er mange gode signaler i meldingen. Den viser også til mange kvalitativt gode tiltak på sentrale områder. Meldingen legger først og fremst opp til kulturendring ved i tydelige ordelag å oppfordre til endring fra passive og kompenserende tjenester til mer forebyggende og aktiv tilnærming til den eldre brukeren. Et slik kulturendring har lenge vært en ønsket utvikling fra Norsk Fysioterapeutforbund.

Meldingens hovedtiltak er å oppfordre kommunene til å lage en plan for hvordan de skal løse svakhetene i eldreomsorgen i sin kommune. Dette vil bli belønnet med øremerkede midler av ukjent størrelse. Forbedringen av eldreomsorgen skal i hovedsak dekkes av kommunenes frie inntekter, og derfor er det ingen grunn til å tro at de varslede øremerkede midlene vil kunne bidra til å løse kapasitetsproblemet, som vi mener er en stor utfordring i dag. For i tillegg til at vi får flere eldre, så har kommunene fått større ansvar for eldre pasienter som både er sykere og har sammensatte lidelser. Pasientene blir utskrevet tidligere fra sykehus, rehabiliteringskapasiteten i kommunene har ikke blitt bygd ut og nødvendig og til dels spesialisert kompetanse er mangelvare. Meldingen mangler etter vårt syn tilstrekkelig effektive virkemidler og ressurser for å løse disse utfordringene. Derfor ser vi heller ikke at meldingen i særlig grad vil bidra til å redusere forskjeller mellom kommuner, eller nødvendigvis vil medføre økt kvalitet i tjenestene. Så selv om eldreplan, som allerede er gjennomført i flere kommuner er et godt tiltak, må også kraftigere virkemidler på plass.

Fysisk aktivitet og trening

Eldre er en uensartet gruppe og det er store forskjeller mellom ulike grupper eldre med ulikt funksjonsnivå, men de har en viktig ting til felles – ønsket om å bevare de viktigste funksjonene så lenge som mulig. Vi ønsker å kunne spise selv, kle på oss, gå, og for øvrig klare oss selv så lenge som mulig. Dette gjelder også eldre som ikke klarer seg hjemme på egenhånd lenger.

I aldersgruppen over 65 år er det omlag 70 prosent som ikke oppfyller anbefalingene om fysisk aktivitet fra Helsedirektoratet. Andelen av dagen som brukes i ro er for høy. Eldre med liten funksjonsevne, har mye å hente på fysisk trening. Undersøkelser viser at de skrøpeligste beboerne på sykehjem er de som har mest utbytte av trening. Fysisk aktivitet har også positiv effekt på den psykiske helsetilstanden. Og det organet som har aller størst utbytte av fysisk trening er hjernen. Til tross for den overbevisende kunnskapen om effekt av fysisk aktivitet brukes det i altfor liten grad som tiltak.

Norsk Fysioterapeutforbund har i flere år argumentert for at det er behov for et paradigmeskifte i eldreomsorgen – fra passiv omsorg til aktiv veiledning, behandling og rehabilitering. Derfor berømmer vi også forslaget fra regjeringen om 1 time aktivitet hver dag, og da forutsetter vi **fysisk aktivitet**. Og det bør være en selvfølge at alle skal få vurdert sitt behov og potensial for rehabilitering før det iverksettes tiltak som kompenserer for tap av funksjonsevne.

Videre vil vi understreke at arenaer som kombinerer sosiale møteplasser med fysisk aktivitet er særlig gunstig, da ensomhet er et økende problem for eldre. Fallforebyggende tiltak, som gruppetrening på frisklivssentral og på omsorgssentre må derfor på plass i alle kommuner.

Sykehjem

På sykehjem har beboerne enten langtidsplass eller korttidsplass. Det er ulike former for korttidsplass, så som rehabilitering, avlastning, medisinsk observasjon, palliasjon, smittevern mv. Langtidsopphold har gått noe ned, mens korttidsopphold har økt de senere årene, og fra 2010 til 2016 var det en økning på vel 20 prosent.

I verdighetsgarantien for eldreomsorgen som trådte i kraft i 2011 står det blant annet at den eldre skal ha mulighet til å bevare eller øke sin mulighet til å fungere i hverdagen. Omsorgen skal bidra til habilitering og rehabilitering. I forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene står det videre at brukerne skal få nødvendig medisinsk undersøkelse og behandling, rehabilitering, pleie og omsorg tilpasset den enkeltes tilstand. Brukerne på korttids- eller langtidsopphold får i dag ikke gode nok tilbud om rehabilitering eller behandling tilpasset den enkeltes behov, og de eldre og deres pårørende opplever store skuffelser over det manglende tilbudet på opptrening. Vi ser ikke at politikken som ligger i meldingen kommer til å endre på dette, siden mange av de anbefalte tiltakene allerede er forskriftsfestet.

For di de nevnte reguleringstiltakene ikke har løst utfordringene, er Norsk Fysioterapeutforbund av den oppfatning at for å sikre dette må det innføres krav om fysioterapeutkompetanse på sykehjem, og det bør innføres en bemanningsnorm for de ulike oppholdskategoriene. Fysioterapeuters kunnskapsfelt er kropp, bevegelse og funksjon og denne helsepersonellgruppen er derfor en nødvendig ressurs med hensyn til å vurdere fysisk funksjon og tilrettelegge tiltak, treningsprogram og oppfølging. En «instruktør» eller frivillig har ikke kompetanse til å gjøre den jobben, til det er sykdomsbildet for sammensatt og behovet for individuell tilpasning for stort. Fysioterapeuter vil også være en ressurs når det gjelder kulturendringen fra passiv til aktiv tilnærming.

Hverdagsrehabilitering

Hverdagsrehabilitering bygger på en helsefremmende tenkning om at det er viktig å ta utgangspunkt i folks ressurser for å bidra til at eldre kan bo hjemme og leve et aktivt liv så lenge som mulig. Det er viktig at dette ikke registreres som, erstatter eller forveksles med rehabilitering. Vårt inntrykk er at hverdagsrehabilitering defineres/utføres forskjellig fra kommune til kommune. Og Norsk Fysioterapeutforbund etterlyser en klarere definisjon.

For å lykkes med en omstilling fra passiv omsorg til mer forebyggende og aktiv tilnærming til den eldre brukeren, kreves både tverrfaglighet og en koordinering av kommunens innsats. Det er en selvfølge at fysioterapeutene deltar i dette arbeidet, både når det gjelder planlegging, prosjektledelse, veiledning samt i praktisk gjennomføring.

Norsk Fysioterapeutforbund mener:

- 1 time fysisk aktivitet hver dag må innføres for eldre i sykehjem
- Fallforebyggende tiltak, som gruppetrening på frisklivssentral, på omsorgssentre og på sykehjem. Må på plass i alle kommuner.
- Krav om fysioterapeutkompetanse på sykehjem må innføres, og det bør likeledes innføres en bemanningsnorm for de ulike oppholdskategoriene. Midler må følge en slik bemanningsnorm, da kommunenes budsjetter allerede er knappe.
- Hverdagsrehabilitering må defineres tydelig og kommunene som ikke har innført hverdagsrehabilitering, må utfordres til å starte opp
- Det må bevilges tilstrekkelig med øremerkede midler for å innføre disse tiltakene.